

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examiner. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examiner past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examiner ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 57 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van twee punten voor het geheel van de open vragen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Het huishouden van Jan Steen

1 C

2 maximumscore 2

- een juist vermeld voordeel, bijvoorbeeld: 1
 - Je kunt de wasdrogers bekijken.
 - Je kunt gericht vragen stellen.
 - Je hebt in de winkel vaak de nieuwste modellen.

- een juist vermeld nadeel, bijvoorbeeld: 1
 - De winkelier wil graag de wasdroger verkopen waar hij het meest op verdient.
 - Ze hebben maar een beperkt aantal modellen.

3 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $€ 605 / 3 \times 52 = € 10.486,67$ 1
- $€ 10.486,67 / 12 = € 873,89$ 1

of

- $€ 605 / 3 = € 201,67$ 1
- $€ 201,67 \times 52 / 12 = € 873,90$ ($€ 873,89$ ook goed rekenen) 1

4 B

5 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste uitgave met uitleg:

- Huur. Jan en Gretchen hebben waarschijnlijk een huurcontract dat ze niet direct kunnen opzeggen. Bovendien hebben ze tijd nodig een goedkoper huis te zoeken.
- Ziektekostenverzekering. Het contract kan niet direct worden opgezegd.

Zure appels

6 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

Omzet: € 3.000 + € 2.500 = € 5.500

Inkoopwaarde en kosten: € 2.500 + € 1.500 + € 1.825 + € 775 = € 6.600

Nettoresultaat: € 5.500 - € 6.600 = - € 1.100

Opmerking

Uit het antwoord moet blijken dat er sprake is van een negatief resultaat.

7 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- Brutowinstmarge op fruit: € 2.500 - € 1.500 = € 1.000

1

- Brutowinstmarge in procenten van de inkoop:

$$€ 1.000 / € 1.500 \times 100\% = 66,7\%$$

1

8 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

Groente kan bederven, wasmiddelen niet. (Daardoor moet de brutowinstmarge op groente ook een 'opslag' voor de inkoopwaarde van de bedorven producten bevatten.)

9 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- In 2002: 13% van € 2.949 miljoen = € 383.370.000

$$\text{In 2012: } 10\% \text{ van } € 3.710 \text{ miljoen} = € 371.000.000$$

1

- $(€ 371.000.000 - € 383.370.000) / € 383.370.000 \times 100\% = - 3,2\%$

1

Dit is een daling van 3,2%

10 C

11 maximumscore 1

voorbeelden van juiste verklaringen:

- Vaste inkomsten per maand. (Als werknemer krijg je iedere maand een vast loon. Als eigenaar is je inkomen afhankelijk van de winst.)
- Minder lange werktijden. (Een werknemer werkt een vast aantal uren. De werkdag van een eigenaar eindigt pas als al het werk gedaan is.)

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Polen heen en weer

- 12 maximumscore 1**
 voorbeeld van een juist antwoord:
 Binnen de EU geldt een vrij verkeer van personen.
- 13 maximumscore 2**
 voorbeeld van een juiste berekening:
- $40\% \times 73.665 = 29.466$ 1
 - $29.466 / 8.644.000 \times 100\% = 0,34\%$ 1
- 14 maximumscore 1**
 voorbeeld van een juiste verklaring:
 In Polen zijn de prijzen van veel producten lager dan in Nederland. (Lech kan dus voor hetzelfde geld meer kopen.)
- 15 maximumscore 1**
 voorbeeld van een juist argument:
 De vraag naar producten zal in Nederland verminderen, waardoor de productie zal dalen. (Er zullen dus minder arbeidskrachten worden gevraagd.)
- 16 B**
- 17 maximumscore 1**
 voorbeelden van een juist argument:
- Door de vergrijzing zullen er (voor sommige beroepen) te weinig werknemers beschikbaar zijn. Om dit werk toch uit te voeren zullen er buitenlandse werknemers nodig zijn.
 - Buitenlandse werknemers zijn bereid werk te doen dat Nederlanders niet willen doen.

Sommige rijken willen aangepakt worden!

- 18 B**
- 19 C**

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

Belastbaar inkomen	€ 1.000.000		
• Schijf 1, 2, 3	€ <u>54.368</u>	→ € 21.268	1
• Schijf 4	€ 945.632 x 52% = € <u>491.728</u> +		
• Totaal		€ 512.996	1

Opmerking

Afrondingsverschillen niet fout rekenen.

21 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste uitleg:

- De groep 'grootverdieners' houdt weliswaar minder besteedbaar inkomen over 1
- maar zal dan minder sparen (in plaats van minder besteden). 1

22 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

gemiddeld vermogen	€ 5.000.000		
vrijstelling	€ <u>20.661</u> -		
• gemiddeld belastbaar vermogen	€ 4.979.339		1

$(2,2\% - 1,2\%) \times € 4.979.339 = € 49.793$

- € 49.793 x 134.100 = € 6.677.241.300 1

of

$(2,2\% - 1,2\%) \times € 4.979.339 = € 49.793,39$

- € 49.793,39 x 134.100 = € 6.677.293.599 1

23 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste verklaring:

- Als de belastingpercentages te hoog worden zullen steeds meer mensen proberen de belasting te ontwijken.
- Mensen zullen minder inspanningen verrichten als ze veel belasting moeten betalen, dus daalt het inkomen en dalen de belastinginkomsten.

Iedereen gratis aan de glasvezel!

24 maximumscore 1

voorbeelden van een juist argument:

- Als het netwerk er eenmaal ligt, verwacht men dat er vanzelf meer deelnemers komen.
- Er zijn al veel kosten gemaakt. Als ze stoppen is dat zeker weggegooid geld.

25 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

(De providers betalen de aansluiting.) Zij zullen deze kosten doorberekenen in het maandbedrag dat de consumenten betalen. (Dus uiteindelijk betaal je daar als consument toch aan mee.)

26 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

Provider B: $2 \times \text{€ } 0 + 10 \times \text{€ } 60 + 12 \times \text{€ } 7,50 + 1 \times \text{€ } 20 = \text{€ } 710$

27 C

28 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

In de krimpgebieden is het lastig de openbare voorzieningen open te houden als er nóg minder mensen gebruik van maken en/of aan meebetalen.

Trein versus auto

29 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $\text{€ } 15,60 \times 2 = \text{€ } 31,20$ per week
 $\text{€ } 31,20 \times 45 = \text{€ } 1.404$ per jaar 1
- Abonnement $\text{€ } 240$ per jaar; totaal $\text{€ } 1.404 + \text{€ } 240 = \text{€ } 1.644$
 $\text{€ } 1.644 / 12 = \text{€ } 137$ per maand 1

Vraag	Antwoord	Scores
30	<p>maximumscore 2</p> <p>voorbeeld van een juiste berekening: aantal kilometers per jaar: $67 \times 2 \times 2 \times 45 = 12.060$ kilometer $12.060 : 14 = 861,43$ liter</p> <ul style="list-style-type: none"> • $861,43 \times \text{€ } 1,68 = \text{€ } 1.447,20$ afschrijvingskosten: $\text{€ } 1.500,00$ onderhoudskosten: $\text{€ } 1.000,00$ belasting en verzekering: $\text{€ } 1.260,00$ + Totaal per jaar: $\text{€ } 5.207,20$ • Per maand: $\text{€ } 5.207,20 / 12 = \text{€ } 433,93$ 	<p>1</p> <p>1</p>
31	<p>maximumscore 1</p> <p>voorbeeld van een juiste uitleg: Jan rijdt ook privé met de auto. (De vaste kosten moeten daarom verdeeld worden over privékilometers en woon-werkkilometers.)</p>	
32	<p>maximumscore 1</p> <p>voorbeeld van een juiste verklaring: Een gemakkelijke doorstroming versterkt de Nederlandse concurrentiepositie (van de Nederlandse havens).</p>	
33	<p>maximumscore 1</p> <p>voorbeeld van juiste argumenten: Indien 'wel terecht' geantwoord: Ook werkgevers hebben voordeel van een afname van het aantal files. (Het is redelijk dat ze dan ook meebetalen aan de kosten voor de trein van hun werknemers.) Indien 'niet terecht' geantwoord: Werkgevers betalen hun werknemers voor geleverd werk. (Op welke manier de werknemers op hun werk komen is niet het probleem van de werkgevers.)</p>	

De prijzen rijzen de pan uit

34 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:
 $\text{€ } 1,03 \times 2,262 = \text{€ } 2,33$

35 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste uitleg:

- (Afroombepalings)politiek): de prijs wordt stapsgewijs verlaagd om zo steeds een nieuwe kopersgroep te bereiken.
- Elektronica veroudert snel, daardoor daalt de prijs van de ‘oudere’ producten.
- De ontwikkelingskosten zijn na verloop van tijd terugverdiend en zo kan de verkoopprijs dalen.

36 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

Een gezin dat geen of weinig aardappelen eet, maar wel een auto heeft die op benzine rijdt, heeft geen last van de prijsstijging van aardappelen. Het gezin moet echter wel meer betalen voor de benzine.

37 A**38 B**

Koffiepraat

39 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- Wereldproductie: $3 \times 28.111.620 = 84.334.860$ 1
- Guatemala: $(3.725.851 / 84.334.860) \times 100\% = 4,4\%$ 1

40 C**41 C****42 maximumscore 1**

voorbeeld van een juist nadeel:

Een land met een monocultuur is voor de exportopbrengsten in grote mate afhankelijk van maar één (of enkele) product(en).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

43 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- hogere prijs Max Havelaarkoffie:
 $(\text{€ } 1,95 - \text{€ } 1,80) / \text{€ } 1,80 \times 100\% = 8,3\%$ 1
- Bereid tot betalen: $12\% + 3\% + 3\% = 18\%$ 1

Opmerking

Let op doorwerkfouten.

44 maximumscore 1

voorbeeld van een juist antwoord:

Als gevolg van slecht bestuur komt het geld niet bij de bevolking terecht.

45 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Als er sprake is van economische groei, zal het nationaal inkomen ook stijgen. In dat geval betekent een vast percentage dat het bedrag aan ontwikkelingshulp ieder jaar toeneemt.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 1 juni naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

informatiebron 2	HBD
informatiebron 3	CBS
informatiebron 7	www.ns.nl
informatiebron 8	CBS
informatiebron 10	www.koffiebean.nl
informatiebron 11	www.ing.nl